

Obsah

1. PRAVEK

1.1 História

1.2 Praveká spoločnosť

1.3 Doba kamenná, medená, bronzová, železná

2. STAROVEK

2.1 Staroorientálne štáty /Mezopotámia, Egypt, Čína, India

2.2 Staroveké Grécko

2.3 Macedónsko /Alexander Macedónsky

2.4 Staroveký Rím

2.5 Kresťanstvo

2.6 Zánik Západorímskej ríše

3. STREDOVEK

3.1 Feudalizmus

3.2 Sťahovanie národov

3.3 Ríše raného stredoveku

3.4 Kresťanstvo v stredoveku

3.5 Život, kultúra, veda, umenie v stredoveku

1.TC - PRAVEK

1.1 HISTÓRIA

delenie dejín – periodizácia dejín

Pravek
Starovek
Stredovek
Novovek
Súčasná dejiny

delenie praveku

doba kamenná – staršia, stredná, mladšia, neskorá
doba medená
doba bronzová
doba železná – staršia /halštatská/, mladšia /laténska/

1.2 Praveká spoločnosť

Antropogenéza– vývoj človeka od najjednoduchších foriem až po dnešný druh

živočíšny predchodca človeka - staršie štvrtohory

Australopithecus - len v Afrike

Homohabilis (človek zručný) – dokázal zhotoviť jednoduché nástroje, len v Afrike

Homoerectus (človek vzpriamený) – pohyboval sa na nohách, osídlil Európu a Áziu

Homosapiens (človek rozumný)

Homosapienssapiens (človek dnešného typu) – osídlil všetky kontinenty

Podnebie

- staršie štvrtohory
- striedanie ľadových a medziľadových dôb
- typické zvieratá: mamuty, srstnaté nosorožce, jaskynné levy, hyeny a medvede, šablôzubé tigre
- typické rastliny: stromy, machy, lišajníky, kríky

Život lovcov a zberačov

- žili v skupinách (najväčšie mali niekoľko desiatok členov)
- žili v rodoch, boli pokrvne príbuzní
- prirodzená deľba práce medzi mužom a ženou
- nestavali stále príbytky, žili v jaskyniach alebo si stavali zemľanky, stany a pod.
- domestikovali psa
- na konci paleolitu chovali dom. zvieratá (kone, ovce, byvoly...) a naučili sa zakladať oheň

Umenie a náboženstvo

- nástenné maľby, sošky venuší a zvierat, ornamenty, prvé šperky
- verili v posmrtný život

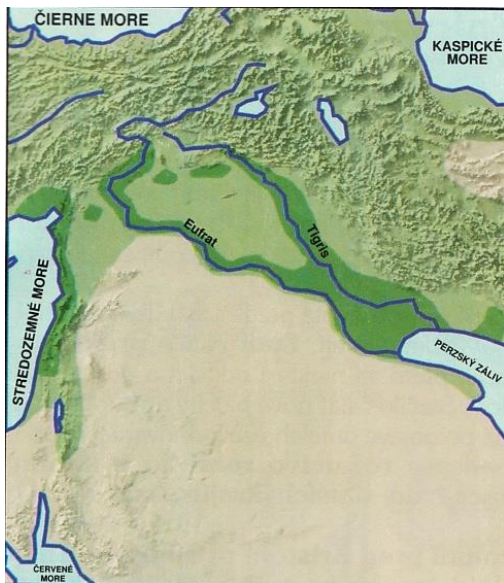
Koniec paleolitu

- skončilo sa striedanie medziľadových a ľadových dôb, preto vyhynuli veľké zvieratá
- začalo sa geologické obdobie mladších štvrtohôr (žijeme v ňom dodnes)
- lovenie menších zvierat – málo potravy, preto sa veľké spoločenstvá rozpadli na menšie skupiny
- používali luk, šípy, nože a malé sekerky

1.3 Doba kamenná, medená, bronzová, železná

Neolit

neolitická revolúcia - prechod od lovu a zberu k pestovaniu rastlín a chovu domácich zvierat a usadlému spôsobu života (prenikla do Európy z tzv. úrodného polmesiaca)

Znaky:

1. PESTOVANIE KULTÚRNYCH PLODÍN
2. CHOV ZVIERAT
3. STAVBA STÁLÝCH PRÍBYTKOV
4. VÝROBA BRÚSENÝCH A VRTANÝCH KAMENÝCH NÁSTROJOV
5. VÝROBA PÁLENEJ KERAMIKY
6. ZHOTOVOVANIE LÁTKOK TKANÍM

Náboženstvo: uctievanie Veľkej Matky a Mesiaca

DOBA MEDENÁ a BRONZOVÁ

Meď – mäkká, ľahko sa ohýba (šperky, náboženské symboly, symboly moci, NIE PRACOVNÉ NÁSTROJE)

Bronz – zlúčenina medi a cínu, nie je mäkký, neohýba sa, je krehký

Zmeny v spoločnosti

- delenie ľudí na bohatých a chudobných, prví otroci (vojnoví zajatci)

- vznik kráľovstiev, na čele vládca
- vznik prvých miest (palisády, hradby, veže, priekopy)
- riadenie sa podľa pravidiel – prvé zákonníky
- príchod do Európy indoeurópskych predkov (Germáni, Kelti, Slovania, ...)

Nové poznatky

- vznik písma a číslic (koža, látka, drevo, hlinené tabuľky, ...)
- rozdelenie poľnohospodárstva a remesiel
- obchodníci, prospektori, baníci, hutníci
- predmincové platidlá, neskôr mince
- vynálezy: koleso, pluh, hrnčiarsky kruh, voz, pracovné nástroje
- domestikovanie ťažných zvierat (kôň, ťava, slon)

Náboženstvo

- polyteizmus (viera v mnohých bohov)
- skončilo uctievanie Veľkej matky a Mesiaca
- veľký význam malo Slnko (život a oheň)
- kňazi riadili chrámy a prijímali milodary

DOBA ŽELEZNÁ

- po dobe medi a bronzu nastáva **železná doba:**
staršia – halštát(800 – 400 p.n.l.)
mladšia – latén (400 p.n.l. – 0)
- národy, ktoré ako prvé vlastnili železné nástroje a zbrane získali prevahu nad ostatnými
- prvý národ, ktorý vyrábal železné predmety => *Chetiti*
- rozvoj najstarších civilizácií, Grécka a Ríma
- halštát: - **zmena podnebia** => prechod **od roľníctva k pastierstvu a chovu dobytka** => presun obyvateľov = **kočovní spôsob života**
 - pamiatka z halštátu na Slovensku = **hradisko v Molpíre pri Smoleniciach**
- latén: - **osídľovanie Európy Keltmi** => členili sa na viaceré kmene: Galovia (usadili sa vo Francúzsku), Belgovia (Belgicko), Briti (Veľká Británia), Helvéti (Švajčiari), Bójovia (Česko), **Kotíni (Slovensko)** => stavali si **oppidá**(*Bratislava, Devín, Plavecké Podhradie*)
- Kelti si vytvárali vlastné spoločenstvá – razili si vlastné mince, tavili a spracúvali kovy, boli zruční poľnohospodári, hrnčiari, bojovníci
- **vymysleli nožnice a kosu**
- boli pohania, kňazi = **druidi**; básnici a hudobníci = **bardi**
- keltské náleziská: **Hurbanovo, Komjatice, Havránok**
- Kelti boli porazení Rimanmi, Germánmi a Dákmi

2. TC - STAROVEK

Je to obdobie vzniku a rozvoja najstarších štátov. Ohraničenie staroveku je okolo 3000 pr.K. (prvé štátne útvary a písmo) do 476 nl. (zánik Západorímskej ríše).

2 typy štátov:

- a) prvé –staroorientálne štáty (Egypt, Mezopotámia, India, Čína),boli na východe
- b) druhý typ – klasické staroveké štáty (antické). Vznikli v 1.pol 1. tis. pr.K v oblasti Stredozemného mora, štáty – Staroveké Grécko a Staroveký Rím

Spoločné znaky antiky:

- sú to prímorské štáty
- boli blízko najstarších civilizácií, od ktorých prebrali kultúru
- spoločné vlastníctvo pôdy sa mení na individuálne – súkromné
- vzrastá využívanie práce otrokov – vojnových zajatcov na každú prácu
- poľnohospodársky charakter výroby, rozvíjajú sa remeslá, obchod, peňažné hospodárstvo
- antická kultúra = základ neskoršej európskej vzdelanosti a kultúry

2.1 Staroorientálne štáty

Mezopotámia

- nížina v juhozápadnej Ázii, medzi riekami Eufrat a Tigris
- znamená medziriečie
- poľnohospodárstvo
- národy Sumeri a Semiti

- Sumeri
- v 4. tisícročí pred Kr. utvárali mestá
 - mestské štáty, napr. Ur, Uruk, Kiš, Lagaš, Eridu neskôr Babylon
 - chrámy – zikkurat – chrámové hospodárstvo
 - palác – palácové hospodárstvo

- Chammurapi
- okolo roku 1850 pred Kristom zjednotil Mezopotámiu
 - hl. mesto Babylon, preto sa jeho ríša nazýva Starobabylonská ríša
 - prvý zákonník /na čiernej stéle/ „oko za oko, zub za zub“

- Babylonská ríša
- Ištarina brána /modrá glazúra/
 - Babylonská veža
 - paláce mali rozsiahle záhrady a parky
 - vodu privádzali do miest vodovodom, odpadovú vodu odvádzali podzemnými stokami
 - je postavené z vypaľovaných a oblievaných tehál, ktoré vytvárali farebné plastické obrazy — reliéfy
 - koncom 2. tisícročia pred Kr. sa v Mezopotámii upevnila moc severného štátu - Asýrie
 - v polovici 6. storočia pred Kr. sa celá Mezopotámia stala súčasťou Perzskej ríše

Mezopotámia – Sumeri, Babylonská ríša, Asýria, Chetiti

Sumerské objavy a vynálezy

- koleso a kolesový voz
- oblúkový klenutý strop
- zostavili kalendár s 12 mesiacmi
- matematike vytvorili desiatkovú a šesťdesiatkovú sústavu.

Klinové písmo

- zápisy vyrývali na hlinené tabuľky
- literárne pamiatky (hrdinské básne, príslovia, bájky) aj úradné zápisy a hospodárske správy

Staroveký Egypt

- rieka Níl
- vlieva sa do Stredozemného mora
- krajina sucha a púšti
- r. Níl – pozdĺž polia, úrodná pôda
- kontinent Afrika

Egypt'ania	<ul style="list-style-type: none"> - poľnohospodárstvo /kultúrne plodiny: hrach, šošovica, cesnak, cibuľa, uhorky, hrozno, melóny, datle, obilniny/ - vyrábali pivo, víno - pastierstvo, roľníctvo, remeselníctvo - uctievali viac bohov /polyteizmus/ - stavali bohom chrámy - monumentálne stavby /Údolie kráľov, Karnak/ - hieroglyfy, písali na papyrus <p>/Egypt. obrázkové písmo rozlúštil ThomasYoung a Jean-François Champollion/</p>
Egypt	<ul style="list-style-type: none"> - delenie – Horný Egypt /Juh/ <ul style="list-style-type: none"> - Dolný Egypt /Sever, pri Stredozemnom mori, delta Nílu/ - bohatá krajina - zjednotenie H. a D. Egypt, r. 3000 pr.K., vládca Meni - bitka pri Kadeši – medzi Egyptom a Chetitmi - podľahol Peržanom
faraón	<ul style="list-style-type: none"> - egyptský panovník - 31 dynastií - dali stavať hrobky – pyramídy - významní – Tutanchamon /našla sa hrobka/ <ul style="list-style-type: none"> - Amenhotep IV. /zaviedol monoteizmus/ - Ramzes II. /vládol najdlhšie/ - po smrti ich zabalzamovali /mumifikácia, múmie/, vložili do hrobky
stavby	<ul style="list-style-type: none"> - pyramídy v Gíze <ul style="list-style-type: none"> Džoserovapyram. – stupňovitá Cheopsovapyram. – so sfingou Chufuovapyram. – div sveta, najväčšia - sfinga /lev s ľudskou hlavou/ - uctievali mačku
bohovia	<ul style="list-style-type: none"> - boh Slnka – Ré - boh múdrosti – Thovt - boh balzamovania – Anubis - kráľ bohov – Amon, chrám v Luxor - boh vojny – Hor - boh mŕtvych – Oziris - bohyňa remesiel –Izis

Staroveká Čína

- v povodí riek Chuang-Che a Jan'ct'iang /Žltá a Dlhá r./
- Číňania sa venovali – roľníctvo, zavlažovacie kanály
- kultúra, literatúra, básnictvo
- okolo roku 200 pred Kr. utvorila sa jednotná čínska ríša, na čele stál neobmedzený vládca — cisár
- pšenica, proso, ryža, zelenina, ovocie a morušovníky

- chov husí, oviec a dobytku, doplnok obživy lov zveri a rýb
- objavy
 - hodváb /priadka morušová, mnísi/
 - papier, porcelán, kompas a strelný prach
 - jemné výrobky z kovov, rezbárske práce zo slonoviny a kameňa
 - písmo s mnoho tisíc znakmi
 - hodvábna cesta
- dynastie
 - Šang, Čou, Čchin, Chan
 - Veľký čínsky múr
 - svetoznáma čínska stavba, postavený z hlíny a kameňa, dĺžka 6 000 km, výška 11 m, veže od seba vzdialené 120 m

Staroveká India

- povodie r. Indus a Ganga
- remeselná výroba a obchod
- poschodové domy, široké ulice, pretínajúce sa v pravom uhle, v mestách boli vodovody s pitnou vodou a stoky /Mohendžo-Daro, Harappa/
- brahmanské náboženstvo, kňazi-brahmani, prevteľovanie duší
- budhizmus - 6. storočí pred Kr. učenie Budhu o rovnosti všetkých ľudí / proti kastovníctvu/
- kasty
 - delenie obyvateľstva na triedy, vrstvy
 - delenie podľa majetku a postavenia
 - najvyššia kasta/kňazi a vojaci/
 - najnižšia kasta / podrobení obyvateľia/
- objavy
 - desiatková sústava a znaky pre číslice
 - znakové písmo
 - indické rozprávky, povesti

2.2 Staroveké Grécko

- členité pobrežie (množstvo ostrovov, zálivov)
- hornatý kraj, úzke údolia (poľnohospodárska pôda)
- nerastné zdroje (zlato, striebro, mramor,...)
- výhodná poloha
- Peloponézsky poloostrov, Balkánsky poloostrov
- olivový olej, vínné révy

Periodizácia gréckych dejín

1. Minojská civilizácia (2500-1450 r. predK)
2. Mykénska civilizácia (1600-1200 r. predK.)
3. Homérska doba (1200-800 r. predK.)
4. Archaická doba (800-500 r. predK.)
5. Klasická doba (500-338 r. predK.)
6. Helenistická doba (338-30 r. predK.)

Grécki bohovia

- Zeus (vládca Olympu, boh počasia)
- Poseidón (boh oceánov a morí)
- Hádes (boh smrti a podsvetia)
- Aténa (bohyňa múdrosti, umení, vnútornej krásy, vzdelania)
- Ares (boh vojny a hrdinov)
- Artemis (bohyňa lovu, zvierat, plodnosti)
- Hefaistos (boh ohňa, zručnosti, remeselníkov a zbraní)
- Apolón (boh svetla, tanca, hudby)
- Hermes (boh cestovateľov, pastierov, zlodejov, útechy)
- Afrodita (bohyňa lásky, sexuality, vonkajšej krásy a prítlačivosti)
- Héra (manželka Dia, bohyňa manželstva, obetovania a vernosti)
- Hestia (bohyňa domova, rodiny)
- Demeter (bohyňa zeme, kvetov a rastlín, jedla a roľníctva)
- Dionýzos (boh divadla, vína, opitosti a sexuality)
- Hélios (boh slnka)
- Persefona (bohyňa podsvetia, smrti, žatvy a kvetov)
- Héba (bohyňa mladosti a služobníkov)

1. Minojská civilizácia (2500-1450 r. predK)

- na ostrove Kréta
- vlastné písmo - lineárne písmo A
- palácové komplexy - politické a hospodárske jednotky
- nemali nerastné suroviny
- obchodníci, loďstvo, olivy, ovocie, mliečne výrobky
- príchod Achájcov - ako prví osídlili kontinentálne Grécko, Peloponéz
- 2000 pred Kr. - odtiaľ sa dostali na Krétu a zničili minojskú civilizáciu

Knossos

- hl. mesto
- asi 2500 miestností; symbol dvojité sekera (labros - z neho pochádza slovo labyrint)
- povest' Minotaurus

2. Mykénska civilizácia (1600-1200 r. predK.)

- prvé obdobie gréckych dejín
- príchod kmeňa Achájci do Grécka
- zakladanie gréckych mestských štátov = polis
- Trójska vojna /Grécko+Trója – na záp. pobreží Malej Ázie, Gréci prehrali/
- Achájci
 - lineárne písmo B
 - paláce, labirinty
 - kyklopské stavby /1 kameň 15 ton/
- polis
 - Mykény, Atény, Tyrins, Argos, Téby

3. Homérska doba (1200-800 r. predK.)

- Homér
 - grécky básnik, slepý
 - epos Ilias a Odysea /o Trójskej vojne/
 - obdobie temna /nie sú záznamy o Grécku/
 - objaviteľ Tróje – nem. archeológ Heinrich Schlieman
 - začína veľká grécka kolonizácia
 - príchod kmeňa Dórov
- Dórovia
 - okolo 1100-1000 pred Kr. - bojové kmene, ktoré obsadzujú pevninské Grécko aj Peloponéz
 - podmanili si achájske obyvateľstvo
- kolonizácia
 - obsadzovanie územia mimo Grécka
 - vzn. kolónii /grécke osady/
 - pobrežie Stredozemného a Čierneho mora /sev. Afriky, juž. Tal., Malá Ázia/
 - dovoz obilia z kolónii, vývoz tovaru z Grécka /oliv. olej, víno/
 - preľudnatenie Grécka

4. Archaická doba (800-500r. predK.)

- 776 pred Kr. - 1.gr.olymp.hry
- začiatok používania mincí - peňažné hospodárstvo
- vznik polisov - Sparta, Atény
- vznik gréckeho písma - alfabety
- expanzia do okolitých krajín
- stúpa počet otrokov
- vzn. gréckej filozofie /sofisti – učitelia prípravy na vládnutie/
- Atény
 - aristokratický spôsob vlády - rodová aristokracia - okolo 150 tisíc – muži
 - nevládol kráľ, ale aristokrat
- zákonodarcovia
 - spísané 1. zákony v Aténach - Drakón
 - Solónvydalústavu - 1.krok k aténskej demokracii, rozdelil obyvateľstvo podľa majetku, vykúpil z otroctva dlžníkov
- tyrania
 - vládne jeden človek sám
 - Peisistratos – veľký rozkvet Atén, umenie, vodovod
- Sparta
 - Peloponézsky polostrov
 - založili Dórovia
 - zákonodarca Lykurgikos
 - na čele dvaja králi, efori /úradníci/, rada starších, snem

- delenie obyv. – Spartania, slobodní obyv., obyv. bez práv
- spartánská výchova – výchova vojakov /Spart'an=vojak/
- kalokagathia – krása tela a duše

5. Klasická doba (500-338 r. predK.)

- zmena tyranie na demokraciu /vláda ľudu/ v Aténach
- Kleistenes - 510 pr.K – aténska ústava /práva nemali ženy, deti, otroci
- rozdelil obyvateľstvo podľa miesta bydliska /10 fíl/
- zriadil ľudové zhromaždenie
- črepinový súd - ostrakizmus
- Perikles - ústava - zavedenie priamej demokracie
- úradníci sa dosadzovali na 1 rok - vyberali sa losovaním
- vytvorená rada - bulé - zástupcovia fíl-
- platení úradníci - diéty - chcel zabezpečiť prístup do úradov aj chudobným
- porotné súdy - porota - nepárny počet ľudí
- založil Aténsky námorný spolok
- Atény najbohatšie mesto

Grécko-perzské vojny

- **Perzská ríša** – hl. mesto Persepolis, Malá Ázia
- konflikt medzi Perzskou ríšou a Aténami
- Peržania obsadili grécke kolónie v Malej Ázii, Gréci na pomoc
- 492 – 449 pred K.
- dielo Dejiny – napísal Herodotos – otec dejepisu
- Delfy – veštiareň

bitka pri Maratóni

- Peržania útok na Grékov
- vyhrali Gréci
- Miltiades – viedol Grékov, obklúčenie Peržanov
- vzn. maratónsky beh, posol umrel

bitka pri Termopylách

- 480 pred K. Peržania útok na Grékov
- Sparta proti Peržanom
- Leonidas – viedol Grékov
- Peržania vyhrali, zrada gréckeho vojaka

bitka pri Salamíne a Platajách

- námorné bitky
- Peržania spustošili Grécko
- Gréci zvíťazili
- 449 pred K. – koniec gr.-perzských vojen, mier

Peloponézska vojna

- 434-404 pred K.
- bratovražedná vojna, lebo medzi Grékmi /Atény a Sparta/
- Sparta – Peloponézsky spolok (silné pešie vojsko)
- Atény – Aténsky námorný spolok (silné loďstvo)
- zomrel Perikles
- Sparta vyhrala, obsadila Atény /tyrania/,

- Sparta proti Perzskej ríši
- v Aténach obnovená demokracia
- Tukidides – gr. historik, dielo o Peloponézskej vojne
- Xenofón – gr. historik a filozof, Peloponézska vojna

grécka vzdelanosť a umenie

- najstaršie európske eposy /Ilias a Odysea/
- demokracia
- školy, rečníctvo
- filozofia /Sokrates, Platón/,
matematika /Táles, Pytagoras/,
fyzika, prírodopis, zemepis, lekárstvo, dejepis /Herodotos/
- divadlo /amfiteáter/, sochárstvo /socha boha Dia – Feidias/,
chrámy /Akropola, Partenón/, štadión
- stĺpy – dórske, iónske, korintský
- Olympijské hry – 776 pred K., obnovil PieredeCoubertin 1896,
paraolympiáda, 1924 zimné OH

2.3 Macedónsko / Alexander Veľký

6. Helenistická doba (338-30 r. predK.)

- helenizmus** - vyvrcholenie gréckej antickej civilizácie
- súvisí s Macedóniou, Alexander Macedónsky
- Filip II.** - 382 – 336 pred K.
- macedónsky kráľ
 - využil oslabenie Grécka, obsadil Grécko 338 pred K.
 - Macedónia – na sever od Grécka, ložiská nerast. surovín
 - podpora vedcov, filozofov /Aristoteles, Platón
 - Korintský spolok /členmi grécke štáty bez Sparty/
 - zákaz vojen v spolku
 - 338 pred K. zavraždený
- Alexander** - syn Filipa, 336 - 323 pred K.
- vytvoril najväčšiu ríšu na svete, preto Alexander Veľký
 - podmanil si
Perzskú ríšu
Egypt
Mezopotámiiu
Grécko
 - časti Alexandrovej ríše spravovali správcovia z vojakov
 - dostal sa až k Indii
 - zakladal mestá – Alexandrie
 - na východe šíril gr. vzdelanosť a kultúru
 - miešanie kultúr
 - zomrel 33 ročný v Babylone
 - mal veľa žien
 - ríša rozpadla na niekoľko samostatných štátov
 - Ptolemaiovci – Egypt
 - Antigonovci – Grécko, Macedónia

Attalovci – Malá Ázia
Seleukovci – Metopotámia, Irán

2.4 Staroveký Rím

Rím bol založený v **roku 753 pred Kr.** /Eneas, trójsky hrdina, Romulus a Remus – vlčica/

Titus Livius – rímsky historik

Delenie **dejín Starovekého Ríma:**

- ☐ obdobie **kráľovstva** (753 - 510 pred Kr.)
- ☐ obdobie **republiky** (510 - 27 pred Kr.)
- ☐ obdobie **cisárstva** (27 pred Kr. - 476 po Kr.)

Obdobie kráľovstva

- dnešné Taliansko
- Eneas – založil Rím, 753 pr.K
- Romulus a Rémus – vychovala ich vlčica

Etruskovia

- pôvodné obyvateľstvo Talianska
- hutníci, remeselníci, obchodníci
- jazyk gréčtinu, neskôr latinčinu

Rím

- 7 kráľov
- Servius Tullius – rozdelil obyvateľstvo do 5 tried, podľa majetku
- Tarquinius Superbus – posledný kráľ, vyhnaný z Ríma

Obdobie republiky

- respublica – vec verejná
- nové štátne zriadenie, vládnu ľudia, nie králi
- delenie moci- 2 konzuli
senát /300 členov/
- liktori – úradníci v službe konzula, symbol zväzok prútov so sekerou
- diktátor – vládol počas nepokojov

delenie občanov

- patricijovia (bohatí) – plebejci (chudobní)
- Zákony 12 tabúl (rímske obyčajové právo, na bronzových tabuliach)
 - 1. čo nie je zakázané, je dovolené
 - 2. neznalosť zákona neospravedľňuje

plebejci

- volili tribúna ľudu (právo veta)
- mali ľudové zhromaždenie, kontrolovali patricijov

vojny

1. sever – proti Etruskom, Keltom /legenda o husiach, 387 pr.K./
2. juh – proti gréckym mestám
Pyrrhovo víťazstvo (porážka s veľkými stratami), Pyrrhos-Grék
3. severná Afrika, mesto Kartágo, obyvatelia Púni
 - púnske vojny – 1. Rimania dobyli Sicíliu
 - 2. Hannibal prešiel cez Alpy do Ríma, Rimania vyhrali lebo obsadili mesto Kartágo

3. Rimania obsadili Macedóniu, Grécko, helenistické štáty

kríza republiky

- hlad, drahé obilie
- bratia Grachovci – reforma pridelovania pôdy bezzemkom
- Spartakus – rímsky gladiátor, Spartakovo povstanie proti Rimanom, 73- 71 pr.K, porazený, popravený

triumvirát

- vláda troch

1. triumvirát /Crassus, Pompeius, Caesar/

vítaz Caesar – obnova Ríma, rozdával obilie, nový kalendár

- zavraždený 44 pr.K

2. triumvirát /Antonius, Lepidus, Octavius/

Octavius – vládca Egypta, láska Kleopatra, titul Augustus/Vznešený

OctaviusAugustus – 1. rímsky cisár Rímskej ríše

Obdobie cisárstva

- principát – prvý občan Ríma, cisár vládne sám
- dominát – cisár ako Pán a Boh
- adoptívni cisári

cisári

Octavius: rozmach Rímskej ríše

Nero: podpálil Rím, chorý

Vespasianus: získal Jeruzalem, Židia

Titus: výbuch sopky Vezuv, mesto Pompeje, r. 79

adoptívni cisári

Traján: rozmach Rímskej ríše

Hadrián: stavba Limes Romanus

Marcus Aurelius: filozof, bojoval na Slovensku, nápis na Trenčianskej skale r. 179 /Laugaritio/

Dioklecian: rozdelil Rímsku ríšu na 4 časti-tetrarchia

Konštantín Veľký: hl. mesto Byzantion, premenoval na Konštantinopol, uznal kresťanstvo – 313 Milánsky edikt

Teodosius: 395 delenie Rímskej ríše na Západorímsku a Východorímsku
ZRR – latinčina, hl. mesto Rím, Ravenna, koniec r. 476
VRR – gréčtina, hl. mesto Konštantinopol, potom Byzancia, koniec r. 1453 dobytie Carihradu Turci

Limes Romanus

- rímska hranica s barbarským svetom, tábory
- Európa – Rýn a Dunaj
- Slovensko – Laugaricio /Trenčín/, Kelemantia /Iža/, Gerulata /Rusovce/

Rímske légie

- žoldnierske vojsko /platené/, dobrá výzbroj, výstroj
- lukostrelci, jazdci, katapultári

Sťahovanie národov

- 4. – 6. storočie
- sťahovanie národov z východu na západ, k Rímskej ríši
- barbari – nerímske kmene
- Húni – Atilla, dobyli Rím, zmena hl. mesta na Ravenna, r. 451 porazení germánske kmene – Vizigóti, Ostrogóti, Gepidi, Herulovia, Vandali

- rozdelenie Rímskej ríše

Rímska kultúra

- ✓ bohovia – podľa **gréckeho vzoru**
- ✓ **Architektúra** – úrady, chrámy, kúpele, obchody, reštaurácie, knižnice, divadlá...
- ✓ **Akvadukty a stoky** – prívod vody do mesta a odtok na odpadovú vodu
- ✓ **Chudobní** – prevažne v mestách (v nájomných domoch, ľahšie zohnali prácu ...)
- ✓ **Bohatí** – mimo miest v priestranných vilách so záhradami (vlastné kúrenie ...)
- ✓ **Vzdelávanie detí** (*najmä z bohatých rodín*) – matematika, latinčina, gréčtina, telocvik, hudobná výchova
- ✓ **Staršie deti** – právo, filozofia, história, prírodné vedy...
- ✓ **Kúpele** – masáže, kúpeľ v teplej, alebo studenej vode, miesto odpočinku
- ✓ **Divadlá** – divadelné hry (*Vergílius*), komédie, napodobeniny gréckych tragédií, hudba, tanec
- ✓ **Zápasy gladiátorov** – oblúbené, prevádzané v **amfiteátroch**
 - boj gladiátorov proti sebe, alebo so šelmami
 - najznámejší amfiteáter – **Koloseum**
- ✓ **Preteky na vozoch** – boli smrteľne nebezpečné pre vozatajov

2.5 Kresťanstvo v Rímskej ríši

Kresťanstvo

- vzniklo v 1. storočí v Palestíne – vo vtedajšej rímskej provincii v židovskej Judei

Ježiš Kristus - Syn Boží a Spasiteľ: na podnet židovských veľkňazov ukrižovaný v Jeruzaleme

Šírenie kresťanstva

- aj napriek prenasledovaniu Rimanmi (kresťania neuznávali rímskych bohov)
- 12 apoštoli boli Kristovi žiaci, neskôr biskupi (apoštol Peter 1. rímsky biskup)
- vznikali kresťanské obce
- Biblia (posvätná kniha)

Povolenie kresťanstva v 4. storočí

- Milánsky edikt v roku 313 - Konštantín Veľký zrovnoprávnil kresťanstvo s inými náboženstvami

V roku 391 uznal cisár Teodosius kresťanstvo za jediné náboženstvo v Rímskej ríši

3.TC -STREDOK

3.1 Feudalizmus

(476 zánik Západorímskej ríše – 1492 objavenie Ameriky K. Kolumbom)

Delenie RANÝ 5. – 10. Storočie
 ROZVINUTÝ 11. – 13. Storočie
 NESKORÝ 14. – 15./16. Storočie

FEUDALIZMUS

Kráľ – pôda – kráľovský vazal – pôda – nižší vazal – pôda – poddaný

Feudálny systém - lénny vzťah

léno (darovaná pôda) – na čas, doživotne, dedične

Kráľ - stojí na čele štátu, riadi krajinu, bráni ju, súdi , odmeňuje a trestá, vlastní všetku pôdu

- dmeňuje pôdou – svojich spolupracovníkov (mocné kniežatá, vysokí cirkevní hodnostári, najlepší bojovníci) prisahajú vernosť = kráľovskí vazali)

FEUDÁLI (veľkí vlastníci pôdy) - svetskí

- cirkevní

vernosť vazalov = pomoc s ochranou krajiny i správou krajiny kráľovi

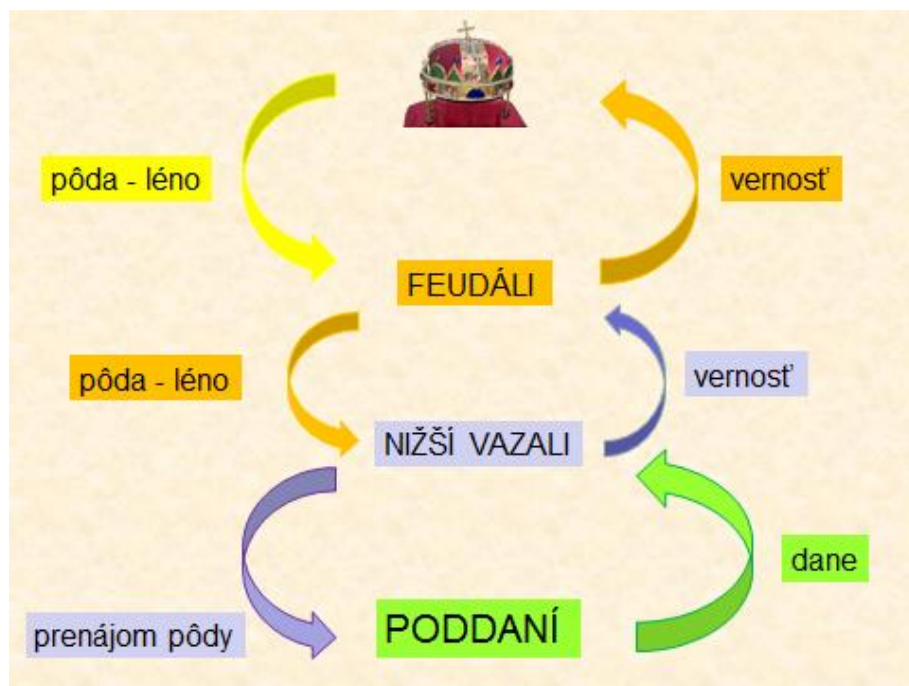
Feudáli prenajímajú pôdu poddaným, ktorí za pôdu platia RENTU (daň).

Renta (dane za prepožičanú pôdu)

- peniaze
- naturálie (pol'nohospodárske výrobky)
- robota (odrobenie na pánskom)

Obyvateľstvo - deliť na privilegovaných (vlastnia pôdu a majú práva) a neprivilegovaných (nevlastnia pôdu = minimum práv)

Všetci obyvatelia stredoveku sú prepojení pôdou

3.2 Sťahovanie národov

Svet a ľudia za hranicami Rímskej ríše

- rodové zriadenie
- jednoduchší spôsob života, jednoduchšia kultúra

Rimania o nich: **BARBARI**

Germáni

- severne od RR (Rýn, Dunaj)
- jednoduché drevené domy ⇨ dediny
- chovali kone a hovädzí dobytok
- časté útoky proti RR i medzi sebou
- jazdecké hroby ⇨ pochovaný jazdec spolu s koňom

Slovania (občas útočili na RR, Rimania ich volali Venéti, Vinidi...)

- pravlast': východná a severovýchodná Európa medzi Vislou a Dneprom
- riedke lesy a močiare
- obydlia: polozemnice
- poľnohospodárstvo
- rybolov
- včelárstvo = brtníctvo
- remeslá
- jeden jazyk: praslovančina
- nemali písmo
- náboženstvo: mnoho bohov
- hlavný boh: Perún/Parom

- naše územie: mierne vyvýšené miesta

Model slovanskej osady v Nitrianskom Hrádku

- blízkosť vodných tokov

<http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=904992>

- zamestnanie ako v pravlasti

<http://alrischa.blog.cz/0905/kone>

Nomádi (kočovníci)

- ázijské stepi
- pôdu neobrábali
- chovali stáda koní → preprava aj obživa
- časté útoky na iné kmene a národy aj v Európe

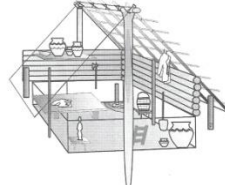
<http://okonoch.sk/?p=258><http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=904992>

Nomádi

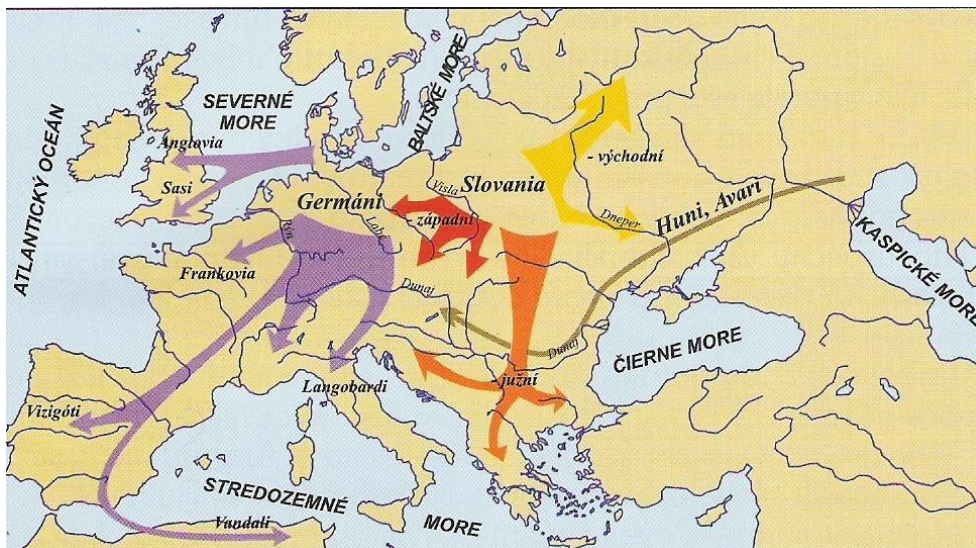
Germánske obydlie

Slovanská polozemnica

Sťahovanie národov (SN)

- presuny kmeňov a národov
- začalo v **4.storočí** v dôsledku pohybu rôznych ázijských kmeňov západným smerom
- najznámejší je pohyb **Hunov**
- do pohybu sa dalo množstvo germánskych kmeňov (Vandali, Vizigóti, Ostrogóti, Frankovia, Anglovia, Sasi, Juti...) ⇒ útoky na RR
- Slovania** z pravlasti, z jednotlivých slovanských kmeňov neskôr vznikli slovanské národy
- 1. **západní** Slovania (neskôr Poliaci, Lužickí Srbi, Česi, Slováci)
- 2. **južní** Slovania (Srbi, Chorváti, Macedónci, Bosniaci, čiastočne Bulhari)
- 3. **východní** (Rusi, Ukrajinci, Bielorusi, Rusíni)
- SN spôsobilo v Európe chaos na dlhé stáročia
- SN prispelo k **rozpadu RR** a k úpadku európskej civilizácie
- vznikali a vzápätí zanikali rôzne „barbarské“ štáty
- počas SN zaniká **starovek** a začína sa formovať **stredovek**

3.3 Tri ríše raného stredoveku

1. Byzantská ríša

2. Franská ríša

3. Arabská ríša

1. Byzantská ríša

- pokračovanie Východorímskej ríše
- hlavného mesta: Byzantion
- vyspelá kultúra a vzdelanosť
- hlavné mesto Konštantinopol
- výstavné ľudnaté mesto (1 mil. obyv.)

- Chrám Božej múdrosti Hagia Sofia
- najsľávnejší panovník: cisár Justinian
- podpora kresťanstva
- spísanie zákonov
- plán na obnovu pôvodnej RR bol spočiatku úspešný, ale napokon stroskotal na útokoch Arabov, Slovanov, Frankov, no najmä Turkov/Osmanov, ktorí Byzanciu r.1453 dobyli

2.Franská ríša

- založili ju germánske kmene Frankov (Chlodovik z rodu Merovejovcov)
- kresťanský štát
- výboje → zväčšovanie územia; boj o moc ukončili Karolovci
- snaha ovládnuť aj slovanské územia → obrana Slovanov: Samova ríša (7.stor., porážka Frankov pri Vogastisburgu)

KAROL VEĽKÝ (9.stor.)

- najsľávnejší franský panovník
- 1.franský cisár (nástupca cisárov v RR)
- najväčší rozmach (násilie) i rozkvet (vzdelanosť, umenie→základ európskej kultúry)
- po Karolovej smrti rozpad ríše (r.843) na tri časti (hranice: Verdunská zmluva),
Východofranská (neskôr Nemecko)
Západofranská (neskôr Francúzsko)

3.Arabská ríša

- Arabský polostrov: púšte, polopúšte + oázy: Mekka (obchodné stredisko)
- pôvodní obyvatelia: kočovné pastierstvo (ovce, ťavy)
- 7.storočie: kupec Mohamed založil nové náboženstvo islam (viera v boha Alaha)
- r.622 útek Mohameda z Mekky do Mediny →hidžra = začiatok dejín)
- islam zjednotil arabské kmene
- Mohamedovi nástupcovia = kalifovia → úspešné výboje v Ázii, v severnej Afrike + prienik do Európy (Pyrenejský polostrov)
- Arabov v Európe zastavili Frankovia r.732 pri Poitiers

kultúra

- preberanie prvkov z iných kultúr (judaizmus a kresťanstvo)
- zavlažovanie polí pomocou vodného kolesa
- univerzity-prvé vysoké školy na svete; medicína, farmácia, botanika
- arabské číslice a desiatková číselná sústava
- výstavba nádherných palácov s bohatým využitím oblúkov
- výroba prepychových látok, skla a keramiky

3.4 Kresťanstvo v stredoveku

- v stredoveku významné postavenie
- účinný prostriedok na vytvorenie jednotnej ríše
- ovplyvňovalo každodenný život
- cirkevná organizácia – vzor pre štátne zriadenie (pápež- biskupi...)
- cirkevné učenie o trojakom ľuďe **šľachta** , **duchovenstvo**, **poddaní**

1054 schizma

- najvyšší hodnostári mali medzi sebou rozpory, ktoré vyústili do rozkolu v cirkvi
- rozdelila sa na **západnú** so sídlom v Ríme (katolícka cirkev), na čele s pápežom
- východnú** (pravoslávna cirkev) so sídlom v Konštantínopole, na čele s byzantským cisárom (po dobytí mesta Turkami sa centrum presunulo do Moskvy)